

Kwaliteitsteam Zuidelijke binnenstad; opzet en werkwijze

Ruimtelijke kwaliteit van de omgeving is een belangrijke basis voor de aantrekkelijkheid van steden en het welbevinden van mensen. Bewoners identificeren zich makkelijker met een aantrekkelijk woongebied, nemen er verantwoordelijkheid voor en zijn bereid om ook te investeren. Ook investeerders zijn eerder bereid om te investeren in aantrekkelijke gebieden.

Inleiding

De Zuidelijke binnenstad bestrijkt een groot gebied dat de komende jaren door de inspanningen van Gemeente en initiatiefnemers gefaseerd wordt getransformeerd in een vitaal deel van de Arnhemse binnenstad.

De ambities voor het gebied zijn:

- Versterk de samenhang tussen Rijn, binnenstad en Arnhem Centraal
- Draag bij aan de revitalisering van de binnenstad
- Verbeter de kwaliteit van de openbare ruimte en zorg voor effectief ruimtegebruik
- Maak aantrekkelijke binnenstedelijke woonmilieus
- Versterk de economische vitaliteit van Arnhem
- Maak ruimte voor een rijk scala aan culturele functies
- Maak het gebied tot een plek waar Arnhemmers trots op zijn

Met de instelling van een kwaliteitsteam stelt het gemeentebestuur de regievoering op de kwaliteit van en samenhang binnen het gebied en tussen de diverse deelprojecten zeker.

Het kwaliteitsteam is het 'geweten van de planvorming' en zorgt dat deze doelen en ambities voor de kwaliteit van het gebied overeind blijven in een steeds veranderende context van markt en maatschappij. Het kwaliteitsteam moet dus ook de noodzakelijke nieuwe interpretaties van de essenties kunnen aangeven.

Doel van het kwaliteitsteam

Stimuleren van het bereiken van optimale integrale kwaliteit voor de totale planvorming (stedenbouw, architectuur en openbare ruimte) van de Zuidelijke binnenstad, voor deelgebieden en de onderlinge samenhang daartussen. Daartoe wordt intensief samengewerkt met o.a. gemeentebestuur, de projectorganisatie, met opdrachtgevers, ontwerpers en het Team Welstand en Monumenten.

Deze optimale kwaliteit vraagt ook om verankering in de stad. Het team kan daarbij een rol hebben als ambassadeur en pleitbezorger van het plan.

De basis voor de invulling van dit doel wordt gevonden in het uitvoeringsprogramma Zuidelijke binnenstad en eerder geformuleerde Ruimtelijke principes en beeldkwaliteitskaders en beeldkwaliteitplannen voor deelvormingen en de openbare ruimte (Profielenboek).

Taken

Het kwaliteitsteam Zuidelijke binnenstad heeft een rol bij de volgende activiteiten:

- begeleiding van ontwerpstappen (openbare ruimte, stedenbouw, architectuur);
- begeleiding van bouwprojecten (inclusief architectenselectie);
- bepaling beeldkwaliteit (vorm kan zijn beeldkwaliteitsplannen of briefings);
- advisering over overige ontwikkelingen aangaande de Zuidelijke binnenstad.

In voorkomende gevallen:

- leveren van bijdragen aan een (stedelijk) debat over ruimtelijke kwaliteit;
- presentatie van plannen bij lokale en andere overheden.

Deze rollen worden verderop nader uitgewerkt.

Samenstelling

Het kwaliteitsteam omvat de disciplines stedenbouw, architectuur en openbare ruimte, ad hoc aan te vullen met specifieke aanvullende disciplines.

Vanwege de noodzakelijke onafhankelijkheid worden hiervoor externe deskundigen geworven.

Ten behoeve van de verankering aan de stad en de organisatie wordt deze externe expertise aangevuld met intern gemeentelijke expertise op het gebied van stedenbouw en openbare ruimte.

Voor het optimaal functioneren dient het team te beschikken over een voorzitter (vanwege de gewenste compactheid van het team gecombineerd met één van de externe disciplines) en een ambtelijk secretaris (vanwege compactheid van het team gecombineerd met een van de ondersteunende intern gemeentelijke disciplines).

- Marlies van Diest (openbare ruimte, voorzitter)
- Marco Broekman (stedenbouw)
- Frank Wintermans (architectuur)
- Job Roos (cultuurhistorie en erfgoed)
- Gijs Frencken (ambtelijk, stedenbouw en Landschap, tevens ambtelijk secretaris),
- Luuk Tepe (ambtelijk, openbare ruimte).

WERKWIJZE

Agendering en verslaglegging

Agendering vindt plaats in overleg tussen voorzitter, secretaris en projectorganisatie.

Verslaglegging vindt plaats door de secretaris van het team. Deze zorgt ook voor dossiervorming en archivering. De verslagen en formele adviezen worden in elk geval toegestuurd aan de deelnemers aan de vergadering en het Team Welstand en Monumenten.

Bespreking onderwerpen

Bespreking van de onderwerpen vindt in plaats in aanwezigheid van en samenspraak met de betreffende ontwerpers en opdrachtgevers (waaronder marktpartijen). Ook projectgroepleden en externe adviseurs zijn welkom indien hun inbreng noodzakelijk is. De bijeenkomsten zijn openbaar, tenzij openbaarheid in strijd is met de directe belangen van een van de partijen.

Vergaderfrequentie

Het kwaliteitsteam komt maandelijks op vaste momenten bij elkaar. Indien noodzakelijk voor de voortgang van het project vinden extra bijeenkomsten plaats.

Additionele advieswerkzaamheden

Bovenop de maandelijks bijeenkomsten zal het naar verwachting incidenteel nodig zijn om aanvullende werkzaamheden te verrichten die binnen het vaste takenpakket van het

kwaliteitsteam vallen. Het gaat dan bijvoorbeeld over het briefen van ontwerpteams, het houden van workshops, het opstellen van adviezen over de zuidelijke binnenstad gerelateerde ontwikkelingen en het bijwonen van bijeenkomsten om daarin bij te dragen aan de beeldvorming van het gebied.

Relatie met de projectorganisatie Zuidelijke binnenstad en de Gemeente Arnhem

- Het kwaliteitsteam is onafhankelijk; het team adviseert en rapporteert aan de projectorganisatie (in casu de ambtelijk opdrachtgever) en doet dat op eigen gezag.
- De projectmanager Zuidelijke binnenstad en het kwaliteitsteam informeren elkaar voortdurend over ontwikkelingen, besluiten, vergaderingen, bevindingen.
- De projectmanager Zuidelijke binnenstad draagt er zorg voor dat het team tijdig alle aanvragen voor toetsing en advies krijgt voorgelegd.

BEGELEIDING VAN HET ONTWERPPROCES VOOR STEDENBOUWKUNDIGE, LANDSCHAPPELIJKE EN OPENBARE-RUIMTE-OPGAVEN

Het kwaliteitsteam heeft een taak in het begeleiden van het ontwerpproces. Direct contact tussen het kwaliteitsteam en de ontwerper en zijn opdrachtgevers is de meest effectieve manier om de ontwerp kwaliteit te begeleiden. In dergelijke bijeenkomsten, de vergaderingen van het kwaliteitsteam, kan het kwaliteitsteam aangeven welke kwaliteiten het team cruciaal acht voor het ontwerp. De vorm van de begeleiding en de frequentie hangt af van de complexiteit van het betreffende project en de mate waarin het samenhangt met andere projecten.

In ieder geval start elke ontwerp opdracht met een uitgebreide briefing van de door de opdrachtgever geselecteerde ontwerper door het kwaliteitsteam. In deze briefing licht het kwaliteitsteam haar visie op de kwaliteiten van de betreffende locatie toe. Tevens wordt afgesproken hoe de verdere interactie tussen het ontwerpteam en het kwaliteitsteam gestalte krijgt.

Instemming met ontwerp stappen

Het kwaliteitsteam zal in ieder geval met de eindproducten uit de volgende ontwerp stappen in het stedenbouwkundig ontwerp, ontwerp voor de openbare ruimte en het architectonisch ontwerp moeten kunnen instemmen:

- schetsontwerp (SO)
- voorlopig ontwerp (VO)
- definitief ontwerp (DO)

Afhankelijk van het project kan het zijn dat er voorafgaand aan het schetsontwerp ontwerp studies of onderzoeken worden gedaan die door het kwaliteitsteam moeten worden beoordeeld.

BEGELEIDING VAN BOUWPROJECTEN

Het begeleiden van bouwprojecten is een belangrijke taak van het kwaliteitsteam. Cursief is een schets opgenomen van het proces van de architectenselectie en de betrokkenheid van het kwaliteitsteam daarbij. Daarbij wordt aangetekend dat er per project nuanceverschillen kunnen zijn:

Architectenselectie

De selectie van architecten is een cruciale stap in elk ontwerpproces en het kwaliteitsteam is hierbij intensief betrokken. Bij de beschrijving van die betrokkenheid moet onderscheid gemaakt worden tussen overheidsopdrachten en opdrachten door private partijen.

Voor de aanbesteding van overheidsprojecten gelden Europese richtlijnen die invloed hebben op de procedure voor de architectenkeuze en die per project kunnen verschillen. De rol van het kwaliteitsteam zal daarom per project gedefinieerd worden. Vertrekpunt daarbij is in ieder geval dat het kwaliteitsteam een volwaardige rol krijgt in de procedure.

Een model voor de procedure die voor private projecten wordt gehanteerd (maar die per project op maat wordt gemaakt) is als volgt:

- *het kwaliteitsteam informeert de projectgroep en opdrachtgever over haar visie op de betreffende locatie, en op de eisen die de opgave in haar visie stelt aan de te kiezen architect;*
- *de keuze van de architect vindt plaats in goed overleg met het kwaliteitsteam. De verantwoordelijkheid voor de keuze van de architect ligt bij de opdrachtgever. Afhankelijk van het belang van de betreffende locatie wordt hiervoor een informele of meer formele procedure gevolgd.*
- *de bouwende opdrachtgever maakt de uiteindelijke keuze;*
- *de definitieve keuze wordt aan het kwaliteitsteam meegedeeld.*

Het kwaliteitsteam heeft een taak in het begeleiden van het ontwerpproces. Direct contact tussen het kwaliteitsteam en de ontwerper en zijn opdrachtgevers is de meest effectieve manier om de ontwerp kwaliteit te begeleiden. In dergelijke bijeenkomsten, de vergaderingen van het kwaliteitsteam, kan het kwaliteitsteam aangeven welke kwaliteiten het team cruciaal acht voor het ontwerp. De vorm van de begeleiding en de frequentie hangt af van de complexiteit van het betreffende project en de mate waarin het samenhangt met andere projecten.

In ieder geval start elke ontwerp opdracht met een briefing van de door de opdrachtgever geselecteerde ontwerper door het kwaliteitsteam. In deze briefing licht het kwaliteitsteam haar visie op de kwaliteiten van de betreffende locatie toe. Tevens wordt afgesproken hoe de verdere interactie tussen het ontwerp team en het kwaliteitsteam gestalte krijgt.

Instemming met ontwerp stappen

Het kwaliteitsteam zal in ieder geval met de eindproducten uit de volgende ontwerp stappen in het architectonische ontwerp moeten kunnen instemmen:

- schetsontwerp (SO)
- voorlopig ontwerp (VO)
- definitief ontwerp (DO)

Afhankelijk van het project kan het zijn dat er voorafgaand aan het schetsontwerp ontwerp studies of onderzoeken worden gedaan die door het kwaliteitsteam moeten worden beoordeeld.

Ter afronding van de ontwerp fase moet het kwaliteitsteam het groene licht geven voor het indienen van de vergunningsaanvraag. Het is sterk aan te raden om op dat moment een zg. vooroverlegaanvraag in te dienen. Die aanvraag wordt (onder andere) getoetst door het Team Welstand en Monumenten. Dit team toetst het plan formeel aan het nakomen van de afspraken uit het advies van het kwaliteitsteam. Er vindt dus geen dubbele toetsing plaats.

(Deze vooroverlegaanvraag geeft ook inzicht in de andere toetsaspecten (geluid, bodem, water, constructie, etc., waardoor alle aandachtspunten voor de uiteindelijke vergunningaanvraag in beeld komen.)

Eventuele wijzigingen na de vergunningaanvraag worden getoetst door de gemeentelijke diensten. Het kwaliteitsteam wordt hierover geïnformeerd en (indien het een substantiële wijziging betreft) geconsulteerd.

BEPALING VAN DE BEELDKWALITEIT

Voor de beeldkwaliteit van de Zuidelijke binnenstad wordt gewerkt volgens de doelstelling van het oorspronkelijke Masterplan Rijnboog. Als uitwerking daarvan is voor de stedenbouwkundige en architectonische aspecten het document Principes voor de Zuidelijke binnenstad vastgesteld. Voor de openbare ruimte ligt er het Profielenboek Zuidelijke binnenstad. Verder wordt gewerkt met de basisdocumenten Uitvoeringsprogramma voor de Zuidelijke binnenstad en Projectbeschrijving Zuidelijke binnenstad.

Ook voor de diverse stedenbouwkundige deelplannen worden beeldkwaliteitplannen opgesteld die na accordering door het kwaliteitsteam het kader vormen voor de verdere architectonische uitwerking.

Het kwaliteitsteam informeert en instrueert de diverse ontwerpers en opstellers van de beeldkwaliteitplannen steeds vóór het feitelijke ontwerpproces

BIJDRAGEN AAN EEN (STEDELIJK) DEBAT OVER RUIMTELIJKE KWALITEIT

Bij de ambassadeursrol hoort ook het actief bijdragen aan gesprekken in de stad. Het kwaliteitsteam zal daarom bijdragen aan het stedelijke debat over ruimtelijke kwaliteit. De vorm waarin dit gebeurt wordt bepaald in overleg tussen het kwaliteitsteam en de projectorganisatie.

PRESENTATIE VAN PLANNEN BIJ LOKALE EN ANDERE OVERHEDEN

De lokale en andere overheden zijn belangrijke partners bij de realisatie van plannen. Op diverse momenten en in diverse stadia van ontwikkeling is het gewenst of noodzakelijk de opzet, intenties en de betekenis van de Zuidelijke binnenstad of deelprojecten ervan voor de stad en de regio te presenteren of te verdedigen. Het kwaliteitsteam of leden ervan kunnen hierin een rol hebben. De leden van het team gebruiken ook hun eigen netwerken om de Zuidelijke binnenstad tot een succes te maken.

ADVISERING OVER OVERIGE ONTWIKKELINGEN AANGAANDE ZUIDELIJKE BINNENSTAD

Naast de directe begeleiding van bovengenoemde ruimtelijke projecten wordt het kwaliteitsteam betrokken bij de ontwikkelingen en initiatieven die van invloed zijn op de kwaliteit van de Zuidelijke binnenstad. Het kwaliteitsteam wordt door de projectmanager op de hoogte gehouden van alle relevante ontwikkelingen. Daarnaast kan het team om informatie over andere projecten vragen. Waar het plannen en projecten betreft, toetst en begeleidt het kwaliteitsteam deze op vergelijkbare manier als de bouwprojecten. Per onderdeel worden daarbij afspraken gemaakt met de betrokkenen. Dit betekent overigens dat het kwaliteitsteam ook over plannen en voorstellen van gemeentelijke diensten zal adviseren. Verder kan het kwaliteitsteam ook initiatiefnemer voor bepaalde plannen zijn.

RAPPORTAGE, INFORMEREN, EVALUEREN

Van alle bijeenkomsten van het kwaliteitsteam worden verslagen gemaakt. Afspraken, voorstellen, beslissingen en adviezen worden in korte notities vastgelegd. Verder wordt een maal per jaar een rapportage voor de projectorganisatie gemaakt waarin de bevindingen, adviezen en beslissingen van het kwaliteitsteam worden samengevat. In overleg met de projectorganisatie worden steeds de betrokkenen op de hoogte gesteld van de opvattingen van het kwaliteitsteam. De projectorganisatie bespreekt deze rapportages met de verantwoordelijke portefeuillehouder.